

So, imatges, pensaments

JUNY DE 1995. NÚM 18

REVISTA DEL CENTRE DE LECTURA DE REUS

11

(divagacions al voltant del cinema)

D'aquests cent anys, poc menys de la meitat han puntuat sovint la meua vida, les nostres vides. Un llunyà vespre de Nadal, em penso, la mare patia en saber que hi havia hagut un incendi al Cinelàndia. Ves si al meu germà gran se li hauria acudit d'anar-hi precisament aquell dia! Però no. A l'hora de sopar érem tots a taula.

El cine era una cosa de grans. Molt de tant en tant el pare em portava a veure una pel·lícula: tres pessetes al galliner del Fortuny per veure en sessió doble El mago de Oz, Dumbo, La quimera del oro... Anar al cine cada diumenge va ser, doncs, com vestir-se de llarg -si no del tot, amb pantalons de golf- i badar amb l'Esther Williams o peleiar després de veure el millor Robin de los bosques, el de l'Errol Flynn, és clar.

Després van venir pel·lícules serioses, àcalorades sessions de cine-club en locals freds, col·loquis com a excusa per als pocs mítings possibles de l'època, amb imatges de Welles, Kazan, Kubrick, Clair, Fellini, Visconti, Bergman... El acorazado Potemkin ens reunia al voltant d'una sessió clandestina; El tercer hombre encara em fa reviure el gust de la peça rodona; El festín de Babette em va emocionar fa quatre dies. I en recordar diàlegs i situacions, penso en la llengua del cinema...

Els media no en tenen cap culpa, és clar, però la ràdio i el cinema van ser la immersió lingüística dels catalans, la definitiva alfabetització espanyolitzadora. No calia ni tan sols saber llegir. Amb l'arribada del sonor, el poder podia instrumentalitzar, si no panem, circenses en una llengua oral que no era la nostra. Com si res, amb la vaselina brillant de la llum i el color i les aventures que ens servien per a nous jocs i frases... en castellà: Manos arriba!, Saca, Billy, Como no, cielito. (L'horrible com no! se sent avui en català, quan en una certa època l'expressió era estranya en castellà i tot. Hi havia un acudit que ho demostra: -En qué se diferencian un mexicano y un español? -Pues, los mexicanos dicen 'como no!' y los españoles decimos 'no como'.)

El doblatge no en té cap culpa, és clar. Hi ha una tendència a atacar-lo que en part es vol justificar amb les consideracions anteriors. No cal dir que defenso la possibilitat de veure les pel·lícules en versió original. Però com a traductor no puc deixar de defensar les versions doblades. Com en la literatura, m'interessen obres fetes en més llengües de les que conec. I un bon doblatge és tan digne com la bona traducció d'una obra escrita. Desenganyem-nos: el cinema és un art popular i jo defugiria l'elitisme sovint esnob de la defen-

JOAQUIM MALLAFRÈ
DOCTOR EN FILOLOGIA I TRADUCTOR

sa exclusiva de les versions originals. Llegir subtítols cansa i el que es guanya sentint la veu dels actors i actrius (no sempre la seva) es perd en detalls visuals. S'ha de sospesar el que es guanya i el que es perd. I si la veu de Richard Burton a Under milk wood, la de Marilyn Monroe a Let's make love o la de Jeremy Irons fent de von Bülow són insubstituïbles, perdo del tot el to d'una pel·lícula japonesa, que m'agrada més veure ben doblada.

El castellà no en té cap culpa, és clar. Però, si pot ser, m'agradaria veure cine en català; no aniria malament per a la nostra llengua (ni per als llocs de treball que una digna escola de doblatge pot proporcionar). Triguem cent anys més a normalitzar el cinema?

a

mb l'arribada del sonor,
el poder podia
instrumentalitzar,
si no panem, circenses
en una llengua
oral que no era
la nostra

...altres àmbits